

**KEJAYAAN PERNIAGAAN KHADIJAH BINT
KHUWAYLID: ANALISIS TERHADAP USAHAWAN
WANITA KREDIT MIKRO DI AMANAH IKHTIAR
MALAYSIA (AIM)**

FATIMAH SALWA BINTI ABD. HADI

**TESIS INI DIKEMUKAKAN UNTUK MEMENUHI
KEPERLUAN BAGI IJAZAH DOKTOR FALSAFAH**

**JABATAN SYARIAH DAN EKONOMI
AKADEMI PENGAJIAN ISLAM
UNIVERSITI MALAYA
KUALA LUMPUR**

2013

ABSTRAK

Program Pembiayaan kredit mikro merupakan alat berkesan signifikan dan diiktiraf Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu untuk membasmi kemiskinan. Program ini menawarkan akses modal kepada usahawan berserta perkhidmatan tambahan lain yang diperlukan untuk pembangunan usahawan. Di Malaysia, program ini ditawarkan oleh banyak pihak termasuk Amanah Ikhtiar Malaysia (AIM) selaku institusi perintis sejak tahun 1987. Institusi ini didapati telah berjaya merealisasikan objektif penubuhan berdasarkan statistik usahawan yang dilahirkan dengan sebilangan daripadanya bergelar jutawan. Berdasarkan pencapaian ini, maka objektif kajian ini adalah untuk menganalisis faktor yang mempengaruhi kejayaan usahawan tersebut. Memandangkan pembiayaan AIM cenderung kepada usahawan wanita, maka faktor-faktor yang dikaji adalah berorientasikan faktor kejayaan perniagaan Khadijah Bint Khuwaylid. Bagi mencapai objektif ini, seramai 415 orang usahawan wanita Muslim yang mendapat pembiayaan daripada AIM dipilih sebagai responden kajian. Kaedah borang soal selidik digunakan bagi mendapatkan data analisis hubungan kejayaan usahawan ini dengan faktor kejayaan perniagaan Khadijah. Dalam kajian ini, sebanyak 13 faktor kejayaan yang dikategorikan kepada faktor dalaman dan luaran diregresi terhadap dua pemboleh ubah kajian iaitu prestasi kewangan dan bukan kewangan. Hasil analisis kajian, terdapat 7 faktor yang menunjukkan hubungan positif dan signifikan yang mempengaruhi prestasi kewangan dan bukan kewangan usahawan kredit mikro. Faktor-faktor tersebut adalah amalan pengurusan, penglibatan keluarga, pengalaman lepas, pendidikan, penglibatan kerajaan, sumber modal dan usia perusahaan. Berdasarkan kategori faktor pula, kajian mendapati kedua-dua pemboleh ubah bersandar dipengaruhi oleh faktor luar berbanding dalaman iaitu sumber modal dan penglibatan kerajaan. Bagi faktor dalaman pula, usia perusahaan ditentukan sebagai faktor penting kepada prestasi kewangan manakala penglibatan keluarga bagi prestasi bukan kewangan. Selain daripada itu, kajian ini turut menunjukkan bahawa status usahawan mempengaruhi kedua-dua pemboleh ubah kajian. Hasil ujian-*t* mendapati bahawa status usahawan yang bersuami mempunyai prestasi yang lebih baik daripada ibu tunggal. Berdasarkan dapatan kajian, beberapa cadangan turut diketengahkan berserta batasan kajian yang mengandungi prospek penyelidikan yang boleh dijalankan pada masa akan datang.

ABSTRACT

Microcredit financing program is a significant effective tool of poverty eradication that is highly recognized by the United Nations. This program offers access to capital and other services needed for entrepreneurial development. In Malaysia, several organizations such as AIM that is recognized as pioneer institution since 1987 are offering microcredit financing service. This institution has been found of achieving its objective of establishment based on the statistical number of successful entrepreneurs they have produced. Indeed, some of the entrepreneurs they produced have risen to reach the status of millionaire. Based on this upshot, the objective of this study is to analyze the factors that affect the success of their entrepreneurs. Since almost all participant of AIM are women, this study therefore explores the factors based on the business success factor of Khadijah Bint Khuwaylid. Survey method is used to obtain the data upon which analysis toward the relationship of the entrepreneurs' success and the business success factor based on Khadijah model. This study comprises 13 success factors that are categorized into internal and external factors and the regression analysis is conducted on two variables namely financial and non-financial performance. The result of the study revealed 7 factors that have positive and significant relationship to the financial and non-financial performance of micro credit entrepreneurs. These factors include the management practices, family involvement, experience, education, government involvement, source of capital and size of enterprise. Based on the categorical factor, it is found that, the two dependent variables are more influenced by external rather than internal factor specifically the capital resources and government involvement. Regarding the internal factor, the enterprise age is recognized as an important factor for financial performance and family involvement for non-financial performance. Besides that, the study also indicated that the status of entrepreneurs is affected by both variables. According to the *t*-test result, the married entrepreneurs have better performance compared to the single mother. Based on the findings, some recommendations are proposed with the limitations of this study that suggest possible prospect for future research.

ISI KANDUNGAN

MUKA SURAT

PENGAKUAN	ii
ABSTRAK	iii
ABSTRACT	iv
PENGHARGAAN	v
ISI KANDUNGAN	vi
SENARAI RAJAH	xiii
SENARAI JADUAL	xiv

BAB 1: PENGENALAN

1.1	Latar Belakang Kajian	1
1.2	Pernyataan Masalah Kajian	9
1.3	Persoalan Kajian	12
1.4	Objektif Kajian	13
1.5	Skop Kajian	14
1.6	Kepentingan Dan Sumbangan Kajian	17
1.7	Penyusunan Tesis	19

BAB 2: KHADIJAH BINT KHUWAYLID DAN KONSEP KAJIAN

2.1	Pendahuluan	22
2.2	Khadijah Binti Khuwaylid	22
2.2.1	Biografi	22
2.2.2	Keperibadian Khadijah Binti Khuwaylid	24
2.2.3	Perkahwinan Khadijah dengan Nabi Muhammad	26

2.2.4	Perniagaan Khadijah	34
2.2.5	Kedatangan Islam	39
2.2.6	Keadaan Mekah dan masyarakat Arab pada zaman Khadijah	41
2.3	Usahawan Dan Keusahawanan	58
2.3.1	Definisi Usahawan dan Keusahawanan	58
2.3.2	Jenis Usahawan	65
2.3.3	Kepentingan Usahawan Dan Keusahawanan	66
2.3.4	Perkembangan Keusahawanan Di Malaysia	68
2.4	Perusahaan Mikro, Kecil Dan Sederhana (PMKS)	71
2.4.1	Definisi Perusahaan Mikro, Kecil dan Sederhana	72
2.4.2	Jenis Perusahaan Mikro, Kecil dan Sederhana	75
2.4.3	Kepentingan Perusahaan Mikro, Kecil dan Sederhana	77
2.4.4	Perkembangan Perusahaan Mikro, Kecil dan Sederhana Di Malaysia	79
2.4.5	Masalah Dalam Perusahaan Mikro, Kecil dan Sederhana	83
2.5	Pembiayaan Kredit Mikro	85
2.5.1	Definisi Pembiayaan Kredit Mikro	86
2.5.2	Kepentingan Pembiayaan Kredit Mikro	88
2.5.3	Perkembangan Pembiayaan Kredit Mikro	90
2.6	Pelaksanaan Pembiayaan Kredit Mikro Di Amanah Ikhtiar Malaysia	95
2.6.1	Pengenalan	95
2.6.2	Sejarah Amanah Ikhtiar Malaysia	96
2.6.3	Produk dan Perkhidmatan Amanah Ikhtiar Malaysia	99
2.6.4	Struktur Penyeliaan Dan Pemantauan	107
2.6.5	Jangkauan dan Pengupayaan Sahabat AIM	109

2.7 Kesimpulan

113

BAB 3: SOROTAN KAJIAN LEPAS

3.1 Pendahuluan

115

3.2 Prestasi

115

3.2.1 Definisi dan Kepentingan Prestasi

115

3.2.2 Pengukuran Prestasi

116

3.2.3 Hubungan di Antara Prestasi Kewangan dan Bukan Kewangan

123

3.2.4 Kejayaan Perniagaan Khadijah: Prestasi Kewangan

dan Bukan Kewangan

123

3.3 Faktor Kejayaan Perniagaan Khadijah Bint Khuwaylid

129

3.3.1 Ciri-ciri Pemilik

130

3.3.2 Amalan Pengurusan Perusahaan

137

3.3.3 Pengalaman Lepas

146

3.3.4 Budaya Masyarakat Sekitar

150

3.3.5 Penglibatan dan Sokongan Pemerintah

153

3.3.6 Penglibatan dan Sokongan Keluarga

159

3.3.7 Sumber Modal

160

3.3.8 Sumber Manusia

165

3.3.9 Amalan Nilai-nilai Agama

169

3.3.10 Saiz Perusahaan

177

3.3.11 Usia Perusahaan

179

3.3.12 Penubuhan Perusahaan

181

3.3.13 Pendidikan

182

3.4 Faktor Kejayaan Khadijah: Kajian Pada Masa Kini

187

3.4.1 Ciri-ciri Pemilik

187

3.4.2	Amalan Pengurusan	195
3.4.3	Pengalaman Lepas	201
3.4.4	Budaya Masyarakat Sekitar	204
3.4.5	Penglibatan Kerajaan	209
3.4.6	Penglibatan Keluarga	216
3.4.7	Sumber Modal: Pembiayaan Kredit Mikro	222
3.4.8	Sumber Manusia	228
3.4.9	Amalan Nilai-nilai Agama	232
3.4.10	Saiz Perusahaan	241
3.4.11	Usia Perusahaan	246
3.4.12	Penubuhan Perusahaan	250
3.4.13	Pendidikan	251
3.5	Faktor Dalaman dan Luaran	255
3.6	Khadijah Binti Khuwaylid dan Usahawan Amanah Ikhtiar Malaysia: Persamaan dan Perbezaan	257
3.7	Usahawan Ibu Tunggal	261
3.8	Rumusan	262

BAB 4: METODOLOGI KAJIAN

4.1	Pendahuluan	263
4.2	Kerangka kajian	263
4.2.1	Prestasi Kewangan	264
4.2.2	Prestasi bukan kewangan	265
4.2.3	Ciri-ciri Pemilik	266
4.2.4	Amalan Pengurusan Perusahaan	267
4.2.5	Pengalaman Lepas	268

4.2.6 Budaya Masyarakat Sekitar	269
4.2.7 Penglibatan Kerajaan	270
4.2.8 Penglibatan Keluarga	271
4.2.9 Sumber Modal: Program Kredit Mikro	272
4.2.10 Sumber Manusia	273
4.2.11 Amalan Nilai-nilai Agama	275
4.2.12 Saiz Perusahaan	276
4.2.13 Usia Perusahaan	278
4.2.14 Penubuhan Perusahaan	278
4.2.15 Pendidikan	279
4.3 Kaedah Penyelidikan Kuantitatif	280
4.4 Populasi, Sampel dan Prosedur Persampelan	282
4.4.1 Populasi Kajian	282
4.4.2 Sampel dan Prosedur Persampelan	288
4.5 Tempoh Kajian	293
4.6 Kadar Respons dan ' <i>Non-Respons Bias</i> '	293
4.7 Instrumen	294
4.7.1 Prosedur Pembinaan Instrumen	295
4.7.2 Instrumen: Borang Soal Selidik	296
4.8 Kajian Rintis	299
4.9 Kesahan dan Kebolehpercayaan	302
4.9.1 Kesahan	302
4.9.2 Kebolehpercayaan	306
4.10 Prosedur Pengumpulan Data Kuantitatif	309
4.11 Prosedur Penganalisan Data	312
4.11.1 Pengekodan dan Pembersihan Data	312

4.11.2 Analisis Data Kuantitatif	313
4.12 Kesimpulan	327
BAB 5 DAPATAN KAJIAN	
5.1 Pendahuluan	328
5.2 Analisis Deskriptif	329
5.2.1 Profil Responden	329
5.2.2 Maklumat Perusahaan Responden	334
5.2.3 Maklumat Pembiayaan Kredit Mikro	341
5.2.4 Pemboleh ubah	347
5.3 Analisis Inferensi	373
5.3.1 Transformasi Data (Analisis Faktor)	373
5.3.2 Hubungan di antara Prestasi Kewangan dan Bukan Kewangan	377
5.3.3 Faktor-faktor yang Mempengaruhi Prestasi Kewangan Dan Bukan Kewangan	380
5.3.4 Perbandingan di antara usahawan yang bersuami dan ibu tunggal	397
5.4 Kesimpulan	407
BAB 6: PERBINCANGAN, RUMUSAN DAN CADANGAN	
6.1 Pendahuluan	409
6.2 Perbincangan Dapatan Kajian	409
6.2.1 Kejayaan Perniagaan Khadijah: Prestasi Kewangan dan Bukan Kewangan	409
6.2.2 Prestasi Kewangan dan Bukan Kewangan Usahawan AIM	411

6.2.3 Faktor-faktor yang Mempengaruhi Kejayaan	413
6.2.4 Faktor Dalam dan Luaran	432
6.2.5 Prestasi Usahawan yang Bersuami dan Ibu Tunggal	433
6.3 Rumusan	436
6.4 Cadangan dan Implikasi Kajian	439
6.4.1 Usahawan	439
6.4.2 Ibu Tunggal	442
6.4.3 Amanah Ikhtiar Malaysia (AIM)	443
6.4.4 Pihak Kerajaan	446
6.4.5 Penyelidik	447
6.5 Kesimpulan	448
BIBLIOGRAFI	449
LAMPIRAN	471

SENARAI RAJAH

MUKA SURAT

Rajah 2.1. Sumbangan PMKS Kepada KDNK Mengikut Aktiviti Ekonomi Utama	82
Rajah 4.1. Kerangka Penyelidikan	264

SENARAI JADUAL

MUKA SURAT

Jadual 1.1. Maklumat Umum dan Pembiayaan Amanah Ikhtiar Malaysia	6
Jadual 2.1. Ringkasan Biografi Khadijah Bint Khuwaylid	24
Jadual 2.2. Definisi PMKS Berdasarkan Bilangan Pekerja	74
Jadual 2.3. Definisi PMKS Berdasarkan Jumlah Jualan Tahunan	75
Jadual 2.4. Jumlah PMKS Mengikut Negeri dan Saiz	79
Jadual 2.5. Jumlah PMKS Berdasarkan Sektor dan Saiz	81
Jadual 2.6. Ringkasan Definisi Kredit Mikro	88
Jadual 2.7. Perkembangan Pelaksanaan Program Pembiayaan Kredit mikro (1997- 2010)	91
Jadual 2.8. Perbandingan Kawasan Penerima Kredit Mikro (2010)	92
Jadual 2.9. Ringkasan Sejarah Penubuhan Amanah Ikhtiar Malaysia	99
Jadual 2.10. Perbezaan dan Persamaan Skim Pembiayaan di Amanah Ikhtiar Malaysia	100
Jadual 2.11. Skim Pembiayaan Ikhtiar (SPI)	103
Jadual 2.12. Program Kewangan Mikro Bandar (PKMB)	104
Jadual 2.13. Ringkasan Aliran Proses Penyeliaan dan Komunikasi Operasi AIM	108
Jadual 2.14. Aliran Penyeliaan Operasi di Peringkat Cawangan	108
Jadual 2.15 Agenda Mesyuarat Pusat Setiap Minggu	111
Jadual 3.1. Pusat-pusat Perdagangan Arab Masa Jahiliah	158
Jadual 3.2. Senarai Faktor Kejayaan Perniagaan Khadijah	186
Jadual 3.3. Perbezaan di antara Khadijah dan Usahawan AIM	260
Jadual 4.1. Penentuan Saiz Sampel	290

Jadual 4.2. Struktur Soal Selidik	299
-----------------------------------	-----

Jadual 4.3. Nilai Koefisien Alpha Dalam Kajian Rintis dan Sebenar	309
---	-----

Jadual 4.4. Penentuan Tahap Pemboleh Ubah Berdasarkan Petunjuk Skor Min	314
--	-----

Jadual 4.5. Ringkasan Saiz Pekali dan Kekuatan Korelasi	320
---	-----

Jadual 5.1. Profil Responden	330
------------------------------	-----

Jadual 5.2. Maklumat Perusahaan Responden	335
---	-----

Jadual 5.3. Sambungan	336
-----------------------	-----

Jadual 5.4. Maklumat Pembiayaan Kredit Mikro	342
--	-----

Jadual 5.5. Sambungan	343
-----------------------	-----

Jadual 5.6. Statistik Deskriptif Ciri-ciri Pemilik	348
--	-----

Jadual 5.7 . Statistik Deskriptif Budaya Masyarakat Sekitar	349
---	-----

Jadual 5.8. Statistik Deskriptif Amalan Pengurusan	352
--	-----

Jadual 5.9. Statistik Deskriptif Amalan Nilai-nilai Agama	354
---	-----

Jadual 5.10. Statistik Deskriptif Kualiti Pekerja	356
---	-----

Jadual 5.11. Statistik Deskriptif Sumber Modal	357
--	-----

Jadual 5.12. Statistik Deskriptif Jumlah Kemudahan, Bantuan dan Sokongan Pihak Kerajaan (2010-2012)	358
--	-----

Jadual 5.13. Statistik Deskriptif Bentuk Kemudahan, Bantuan dan Sokongan yang Diberikan oleh Pihak Kerajaan (2010-2012)	360
---	-----

Jadual 5.14. Statistik Deskriptif Jumlah dan Bentuk Penglibatan Keluarga Dalam Perusahaan	362
--	-----

Jadual 5.15. Statistik Deskriptif Pengalaman Lepas	364
--	-----

Jadual 5.16. Statistik Deskriptif Saiz Perusahaan	366
---	-----

Jadual 5.17. Statistik Deskriptif Usia Perusahaan	368
---	-----

Jadual 5.18. Statistik Deskriptif Penubuhan Perusahaan	369
--	-----

Jadual 5.19. Statistik Deskriptif Prestasi Kewangan	371
---	-----

Jadual 5.20. Statistik Deskriptif Prestasi Bukan Kewangan	372
---	-----

Jadual 5.21. Nilai Koefisien Alpha dan Keiser-Meyer-Olkin Sebelum dan Selepas Teknik Pengurangan Data	376
Jadual 5.22. Hasil ujian Korelasi Pearson di Antara Prestasi Kewangan dan Bukan Kewangan	379
Jadual 5.23. Nilai <i>Tolerance</i> dan <i>VIF</i> Prestasi Kewangan dan Bukan Kewangan	382
Jadual 5.24. Ringkasan Ujian Regresi Pelbagai	384
Jadual 5.25. Ringkasan nilai min dan 5% <i>Trimmed Min</i> bagi usahawan yang bersuami dan ibu tunggal	399
Jadual 5.26. Hasil Ujian- <i>t</i> untuk Dua Kumpulan Sampel yang Tidak Bersandar Terhadap Prestasi Kewangan	400
Jadual 5.27. Statistik Kumpulan: Responden bersuami dan ibu tunggal	401
Jadual 5.28. Hasil Ujian- <i>t</i> untuk Dua Kumpulan Sampel yang Tidak Bersandar Terhadap Prestasi Bukan Kewangan	401
Jadual 5.29. Perbandingan di Antara Usahawan Bersuami dan Ibu Tunggal Terhadap Setiap Item Bagi Prestasi Bukan Kewangan	403
Jadual 5.30. Perbandingan Pelaksanaan Program Pembiayaan Kredit Mikro	405

BAB 1

PENGENALAN

1.1 Latar Belakang Kajian

Seiring dengan perkembangan dan pencapaian yang memberangsangkan, pembiayaan kredit mikro tidak lagi menjadi suatu perkara yang asing. Sejak di asaskan oleh Muhamad Yunus pada tahun 1976 di Bangladesh, modus operandinya telah diadaptasi oleh kebanyakan negara-negara membangun dan diubahsuai mengikut kesesuaian di negara masing-masing.¹ Objektif utama pelaksanaan pembiayaan seumpama itu adalah untuk mengurang atau mengawal kadar kemiskinan yang berlaku.

Secara umumnya, pembiayaan kredit mikro merujuk kepada pembiayaan modal kewangan dengan jumlah yang kecil dan disertakan dengan beberapa syarat yang tertentu. Pada masa kini, pembiayaan tersebut menjadi alternatif bagi golongan miskin untuk memperoleh modal kerana menghadapi banyak kekangan untuk mendapatkannya daripada pihak bank. Fenomena tersebut berlaku kerana didorong oleh sebab-sebab tertentu seperti ketidakupayaan mereka untuk menunjukkan kebolehan membayar balik pinjaman, ketidakmampuan menyediakan cagaran, projek yang dijalankan masih di peringkat permulaan, proses pendokumentasian yang rumit dan sebagainya.²

Selain menjadi alternatif kepada golongan miskin bagi mendapatkan modal, pembiayaan kredit mikro turut berfungsi untuk memberi peluang kepada golongan tersebut untuk menjana pendapatan. Melalui pembiayaan kredit mikro yang diperoleh, mereka

¹ A. Park dan C. Ren "Microfinance with Chinese Characteristics," *World Development* 29, no. 1, (2001), 39-62.

² S. Rahman, R. B. Rafiq, dan M. A. Momen, "Impact of Microfinance Programs on Higher Income Borrowers: Evidence from Bangladesh," *International Business & Economics Research Journal* 8, no. 2 (2009), 1-12.

dapat menggunakannya sama ada untuk memulakan atau mengembangkan perusahaan sedia ada dan seterusnya memperoleh pendapatan yang lebih baik.

Di antara bidang perusahaan yang diceburi termasuklah perniagaan, pertanian, perkhidmatan dan sebagainya. Dari sudut pelaksanaan, selain Bank *Grameen* di Bangladesh, terdapat beberapa pengendali kredit mikro di negara-negara membangun lain yang turut berjaya mengendalikan pembiayaan kredit mikro termasuklah Bank Rakyat Indonesia di Indonesia, Amanah Ikhtiar Malaysia di Malaysia, *Center for Agriculture and Development* (CARD) di Filipina, *Foundation for International Community Assistance* (FINCA) di Amerika Latin dan sebagainya.³

Berdasarkan laporan yang dikeluarkan oleh pengendali-pengendali kredit mikro dan juga kajian-kajian yang dijalankan seperti Norma,⁴ Van Stel dan Storey,⁵ Norma,⁶ Park dan Ren,⁷ Copestake *et al.*,⁸ Woller dan Woodworth,⁹ Colman,¹⁰ Amanah Ikhtiar Malaysia dan Universiti Utara Malaysia,¹¹ Mohamed Zaini *et al.*,¹² Khandker, Samad dan Khan¹³ serta lain-lain, pelaksanaan pembiayaan tersebut dilihat berjaya mencapai objektif yang telah disasarkan. Kejayaan tersebut merangkumi peningkatan atau perubahan dalam aspek-aspek seperti kewangan dan bukan kewangan. Aspek kewangan dapat dilihat dalam bentuk yang pelbagai seperti pendapatan, simpanan, jualan, perbelanjaan, harta yang dimiliki dan lain-

³ Norma Md Saad dan Jarita Duasa, "Determinants of Economic Performance of Micro-Credit Client and Prospect of Islamic Microfinance in Malaysia," *ISRA International Journal of Islamic Finance* 2, no. 1 (2010), 113-30.

⁴ Norma Md. Saad, "Achieving Human Development Objectives Through Microfinance Institution: The Case of Amanah Ikhtiar Malaysia," *Journal of Islamic Economics, Banking and Finance* 6, no. 2 (2010), 65-78.

⁵ A. J. Van Stel dan D. J. Storey, "The Link between Firm Births and Job Creation: Is There a Upas Tree Effect?," *Regional Studies* 38, (2004), 893-909.

⁶ Norma Md. Saad, "Selecting High-Income Generating Activities for Micro-Entrepreneurs: The Case Study of Amanah Ikhtiar Malaysia," *International Journal of Humanities and Social Sciences* 1, no. 5 (2011), 258-64.

⁷ A. Park dan C. Ren, "Microfinance with Chinese Characteristics," *World Development* 29, no. 1, (2001), 39-62.

⁸ J. Copestake, S. Bhalotra dan S. Johnson, "Assessing the Impact of Microcredit: A Zambian Case Study," *The Journal of Development Studies* 37, no. 4 (2001), 81-100.

⁹ G. Woller dan W. Woodworth, "Microcredit as a Grass-Roots Policy For International Development," *Policy Studies Journal* 29, no. 2 (2001), 267-82.

¹⁰ R. Colman, "Microcredit Management Support, *CMA Management*, December/ January," (2006), 53-4.

¹¹ Amanah Ikhtiar Malaysia dan Universiti Utara Malaysia, "Pembangunan Lestari Keluarga Miskin Melalui Kewangan Mikro: Penemuan Kajian Impak 6, Amanah Ikhtiar Malaysia" (Kertas Projek, Amanah Ikhtiar Malaysia dan Universiti Utara Malaysia, 2010), 15-8.

¹² Mohamed Zaini Omar, Main Rindam dan Che Supian Mohamad Nor, "Pencapaian Skim Kredit Mikro Amanah Ikhtiar Malaysia (AIM) Dalam Lanskap Pembangunan Luar Bandar: Satu Penilaian," *Malaysia Journal of Society and Space* 8, no. 2 (2012), 7-19.

¹³ S. R. Khandker, H. A. Samad dan Z. H. Khan, "Income and Employment Effects of Micro-Credit Programmes: Village-Level Evidence from Bangladesh," *Journal of Development Studies* 35, no. 2 (1998), 96-124.

lain. Manakala bukan kewangan pula adalah seperti jalinan hubungan yang baik dengan masyarakat, peningkatan tahap kepercayaan dan keyakinan diri, tahap kesihatan yang lebih baik, membuka peluang pekerjaan kepada penduduk sekeliling serta banyak lagi.¹⁴

Selain itu, pembiayaan kredit mikro juga turut dibuktikan memberi kesan positif kepada amalan keagamaan usahawan terutamanya yang beragama Islam. Dengan adanya penambahan pendapatan, usahawan dapat menjalankan perintah agama dengan lebih baik berbanding sebelumnya seperti mengeluarkan zakat, bersedekah, wakaf dan lain-lain.¹⁵ Justeru, pembiayaan ini disimpulkan mempunyai peranan dan fungsi yang besar bukan sahaja sebagai penggerak ekonomi dan sosial terutamanya kepada golongan miskin, bahkan membolehkan pesertanya melaksanakan tuntutan dan suruhan agama dengan lebih sempurna.

Sejajar dengan pencapaian yang memberangsangkan ini, Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (PBB) telah mengisytiharkan bahawa pembiayaan kredit mikro dikenal pasti sebagai alat (*tool*) yang berkesan bagi membasmi kemiskinan dan kebuluran. Objektif tersebut merupakan salah satu daripada lapan Matlamat Pembangunan Milenium (*Millenium Development Goals*) yang ingin dicapai pada tahun 2015. Kesan daripada itu, kebanyakan negara-negara membangun seperti Indonesia, Bangladesh, Filipina dan lain-lain mengambil langkah proaktif untuk menawarkan lebih banyak pembiayaan kredit mikro terutamanya kepada golongan miskin.¹⁶

¹⁴ A. Thapa, "Micro-Enterprise and Household Income," *The Journal of Nepalese Business Studies* 4, no. 1 (2007), 110-18.

¹⁵ Norma Md Saad dan Jarita Duasa, "Determinants of Economic Performance of Micro-Credit Client and Prospect of Islamic Microfinance in Malaysia," *ISRA International Journal of Islamic Finance* 2, no. 1 (2010), 113-30.

¹⁶ *Ibid.*

Selari dengan Matlamat Pembangunan Milenium untuk mengurang dan mengawal kadar kemiskinan dan kebuluran, Malaysia juga telah menetapkan beberapa sasaran yang dapat dilihat melalui Rancangan Malaysia ke Sepuluh (2010-2015). Di antaranya termasuklah meningkatkan purata pendapatan bagi 40% golongan isi rumah yang mempunyai pendapatan terendah daripada RM1400 pada tahun 2009 kepada RM2300 pada tahun 2015. Selain daripada itu, kadar kemiskinan juga turut diberi perhatian iaitu daripada 3.8% pada tahun 2009 kepada 2% pada tahun 2015.¹⁷

Seperti negara-negara membangun yang lain, Malaysia juga turut memberi respons yang baik terhadap pengiktirafan pembiayaan kredit mikro sebagai alat yang berkesan mengawal dan mengurangkan kadar kemiskinan. Kesannya, terdapat banyak institusi yang menawarkan pembiayaan kredit mikro kepada golongan miskin seperti Majlis Amanah Rakyat (MARA), Amanah Ikhtiar Malaysia (AIM), Yayasan Tekun Nasional (TEKUN), pihak bank dan sebagainya. Pusat pengurusan zakat seperti Lembaga Zakat Selangor dan Pusat Urus Zakat Pulau Pinang turut menawarkan pembiayaan tersebut kepada asnaf yang layak. Sumber dana bagi pembiayaan tersebut diperoleh daripada hasil kutipan zakat dan diberikan kepada usahawan secara percuma.¹⁸

Meskipun pembiayaan kredit mikro ditawarkan oleh pelbagai institusi, AIM yang ditubuhkan sejak tahun 1987 dilihat begitu menonjol dan mencatat banyak kejayaan sejajar dengan statusnya sebagai perintis industri tersebut di Malaysia. Sehingga Oktober 2010, AIM berjaya mengutip balik pinjaman sehingga 99.2 peratus, manakala 90 peratus daripada 253,000 peminjam juga telah berjaya dikeluarkan daripada kategori miskin tegar. Lebih membanggakan, seramai 17 orang pesertanya diiktiraf sebagai 'jutawan' kerana

¹⁷ Siti Khadijah Che Mat dan Roslan Abdul Hakim, "Jangka Masa Keluar Daripada Kepompong Kemiskinan dan Ketermiskinan: Kajian Kes di Kedah Darul Aman, Malaysia," *International Journal of Management Studies* 18, no. 2 (2011), 217-36.

¹⁸ Lembaga Zakat Selangor, "Usahawan Asnaf Zakat", laman sesawang Lembaga Zakat Selangor, dicapai 10 Januari 2013, <http://www.e-zakat.com.my/>

memiliki aset melebihi RM1 juta dan ada juga yang menerima pengiktirafan daripada pelbagai agensi seperti 'Tokoh Usahawan Berjaya', 'Usahawan Contoh' dan lain-lain lagi.¹⁹

Selain pencapaian yang memberangsangkan tersebut, pelaksanaan program kredit mikro AIM diiktiraf bahkan dijadikan contoh oleh negara-negara lain. Sebagai bukti, pelbagai negara seperti Bangladesh, Nigeria, Sudan, Indonesia, Afrika, Uzbekistan dan banyak lagi datang ke Malaysia bagi mempelajari kaedah pelaksanaan pembiayaan kredit mikro yang dilaksanakan oleh AIM.²⁰ Strategi-strategi tersebut merangkumi cara pengendalian pembiayaan dan bayaran balik, pengurusan projek usahawan, pemantauan dan penilaian perusahaan serta lain-lain lagi. Fenomena ini bukan sahaja dianggap sebagai penghormatan kepada Malaysia, malahan dianggap sebagai satu kejayaan yang membanggakan.

Secara tidak langsung, kecekapan AIM menguruskan program pembiayaan kredit mikro telah menarik lebih ramai peserta untuk menyertainya. Berdasarkan statistik terkini seperti yang ditunjukkan dalam jadual 1.1, AIM telah mengeluarkan pembiayaan mencecah RM 7.9 bilion dengan kadar peratusan bayaran balik sebanyak 99.35 peratus. Dari sudut penglibatan, AIM secara kumulatif mempunyai peserta sebanyak 325,477 orang. Hampir kesemua pesertanya adalah wanita dan 97 peratus daripadanya jumlah tersebut beragama Islam.²¹ Fenomena tersebut dilihat berupaya melahirkan lebih ramai usahawan wanita Muslim bagi menggerakkan ekonomi umat Islam ke tahap yang lebih baik seterusnya mengeluarkan mereka daripada lingkungan kemiskinan.

¹⁹ Ali Mahmood "Malaysia Terbaik Urus Pinjaman", *Utusan Malaysia*, 19 Julai 2010, 12.

²⁰ Sidek Abd Razak, "Anugerah Khidmat Cemerlang Kakitangan Wilayah Perak" (Buletin Ikhtiar, Amanah Ikhtiar Malaysia (Bil. 1), Januari-Mac 2010), 18.

Lihat juga dalam Buletin Ikhtiar, Amanah Ikhtiar Malaysia (Bil. 2), April-Jun 2010; Buletin Ikhtiar, Amanah Ikhtiar Malaysia (Bil. 3), Julai-September 2010; Buletin Ikhtiar, Amanah Ikhtiar Malaysia (Bil. 4), Oktober-Disember 2010.

²¹ Mazanah Abdul Ghani (Penolong Pengarah Penyelidikan dan Pembangunan, Amanah Ikhtiar Malaysia), dalam temu bual dengan penulis, 15 November 2010, dan 11 November 2012.

Jadual 1.1. Maklumat Umum dan Pembiayaan Amanah Ikhtiar Malaysia*

Perkara	Jumlah
Maklumat umum:	
Jumlah sahabat (peserta)	325,477
Jumlah kumpulan	79,551
Jumlah pusat	8374
Jumlah cawangan	123
Jumlah kakitangan	2115
Maklumat pembiayaan:	
Modal dikeluarkan kini	RM 7,892,422,623
Kadar bayar balik	99.35%

Sumber: Amanah Ikhtiar Malaysia.

* Maklumat yang diberikan adalah jumlah terkumpul sehingga 31 Oktober 2012 yang meliputi seluruh Semenanjung, Sabah dan Sarawak.

Selain didominasi oleh usahawan wanita yang beragama Islam, program yang dikendalikan oleh AIM itu turut disertai oleh golongan ibu tunggal. Secara umumnya, mereka adalah usahawan yang tidak mempunyai suami sama ada bercerai, kematian suami atau lain-lain. Dahulunya, terdapat skim yang diwujudkan secara khusus untuk dimanfaatkan oleh golongan tersebut yang dinamakan sebagai Skim Khas Pinjaman Ibu Tunggal (SKIT) pada tahun 1997. Skim tersebut membolehkan ibu tunggal mendapatkan pembiayaan sehingga RM10,000 dan perlu dilangsaikan dalam tempoh tiga tahun. Dari sudut kelayakan, jumlah pendapatan ibu tunggal mestilah tidak melebihi daripada garis kemiskinan mengikut negeri dan peserta juga mestilah ibu tunggal sama ada bercerai, kematian suami atau lain-lain.

Sementara itu, peserta wanita yang bersuami atau tidak berkahwin, mereka boleh mendapatkan pembiayaan sama ada Skim Pinjaman Ikhtiar 1 (SPI 1), Skim Pinjaman Ikhtiar 2 (SPI 2) atau Skim Pinjaman Ikhtiar 3 (SPI 3) yang dibezakan oleh jumlah pembiayaan. Semakin tinggi jenis skim yang disertai, semakin banyak jumlah pembiayaan yang diperoleh.

Realistik terhadap peningkatan kos penyelenggaraan dan transformasi ke arah sistem pengurusan yang lebih baik, kesemua skim tersebut dimansuhkan pada tahun 2003 dan digantikan dengan skim yang baru dan dikelaskan sebagai pembiayaan ekonomi. Pembiayaan ini merangkumi skim-skim seperti I-Mesra, I-Wibawa, I-Srikandi dan juga I-Wawasan. Selain menggalakkan persaingan yang sihat di antara usahawan ibu tunggal dan bukan ibu tunggal, pembiayaan tersebut dilihat lebih bersifat menyeluruh dan kompetitif serta dapat dimanfaatkan oleh pesertanya tanpa mengambil kira status masing-masing.²²

Ini bermakna, usahawan yang mempunyai pencapaian prestasi perusahaan yang baik layak memperoleh jumlah pembiayaan yang lebih tinggi tidak kira sama ada mereka merupakan ibu tunggal atau sebaliknya. Keadaan tersebut dilihat dapat memacu perkembangan ekonomi dan sosial yang lebih seimbang dan harmoni di kalangan peserta AIM terutamanya yang terlibat dengan pembiayaan ekonomi. Selain daripada itu, mereka juga dapat bertukar pendapat dan mencontohi di antara satu sama lain untuk lebih berjaya.²³

Realitinya, penglibatan kaum wanita dalam bidang keusahawanan bukanlah suatu perkara yang baru atau asing. Semenjak zaman dahulu lagi, golongan ini terlibat secara aktif dalam aktiviti keusahawanan. Mereka bukan sahaja berperanan sebagai penjana pendapatan keluarga, bahkan turut menjadi penyumbang kepada pembangunan dan kemajuan masyarakat. Sebagai usahawan, mereka bukan sahaja berjaya dalam perusahaan yang diceburi, mereka juga mempunyai sahsiah dan mempunyai pencapaian yang hebat.²⁴

²² Mohamed Zaini Omar, Main Rindam dan Che Supian Mohamad Nor, "Pencapaian Skim Kredit Mikro Amanah Ikhtiar Malaysia (AIM) Dalam Lanskap Pembangunan Luar Bandar: Satu Penilaian," *Malaysia Journal of Society and Space* 8, no. 2 (2012), 7-19.

²³ W. M. Ladzani dan J. J. Van Vuuren, "Entrepreneurship Training for Emerging SMEs in South Africa," *Journal of Small Business Management* 40, no. 2 (2002), 154-61.

²⁴ Ab. Munin Ab Ghani dan Suhaila Sarif, "Keusahawanan Islam: Pembudayaan Di Kalangan Masyarakat Islam", dalam *Keusahawanan Islam: Konsep dan Isu-Isu Pelaksanaannya*, ed. Nor 'Azzah Kamri et al. (Kuala Lumpur: Jabatan Syariah dan Pengurusan, Akademi Pengajian Islam, Universiti Malaya, 2009), 1.

Berikut merupakan contoh-contoh usahawan wanita yang terlibat dalam bidang keusahawanan khususnya di awal perkembangan Islam. Ini termasuklah Khadijah Bint Khuwaylid yang terlibat dalam perniagaan, Zainab Bint Jahsh dalam bidang kraf tangan, Sawdah Bint Zam'ah dan Asma' Bint 'Umays yang mahir memproses kulit haiwan, Aminah Bint 'Affan yang meminati seni kecantikan dan ramai lagi.²⁵

Walaupun terdapat banyak contoh ramai usahawan wanita, Khadijah merupakan pengusaha yang paling berjaya.²⁶ Kejayaan Khadijah bukan sahaja dapat dilihat melalui pencapaian prestasi kewangan yang baik seperti memperoleh keuntungan yang banyak,²⁷ bahkan beliau juga mempunyai peranan dan sumbangan yang besar terutamanya kepada masyarakat sekeliling terutamanya yang beragama Islam.²⁸

Di antara bentuk peranan dan sumbangan yang diberikan oleh Khadijah termasuklah menggalakkan perkembangan ekonomi melalui penawaran peluang pekerjaan,²⁹ memberikan pembiayaan modal kepada peniaga-peniaga di Mekah,³⁰ membelanjakan hartanya untuk mengembangkan dan menyebarkan agama Islam seperti membeli makanan dan minuman ketika umat Islam diboikot³¹ dan sebagainya.

²⁵ Layth Su'ud Jasim, *Khidmat Masyarakat: Peranan Wanita di Zaman Rasulullah* (Kuala Lumpur: Pustaka Salam Sdn. Bhd., 2006), 60-8.

²⁶ 'Abd al-Ḥamīd Jawdah al-Saḥḥar, *Al-Sīrah al-Nabawīyyah: Muḥammad Rasūl Allāh Walladhīna Ma'ahu (Khadījah Bint Khuwaylid)* (Meşir: Maktabah Mişr, 1965), 38. Lihat juga dalam Sayid A. A Razwy, *Khadija-tul-Kubra (The Wife of the Prophet Muhammed): A Short Story of Her Life* (New York: Tahrike Tahsile Qur'an, Inc., 1990), 35. Rujuk H.M.H. al-Hamid al-Husaini, *Membangun Peradaban: Sejarah Muhammad S.A.W Sejak Sebelum Diutus Menjadi Nabi* (Bandung, Indonesia: Pustaka Hidayah, 2000), 223-32. Lihat K. H. Moenawar Chalil, *Kelengkapan Tarikh Nabi Muhammad SAW* (Jakarta, Indonesia: Gema Insani Press, 2001), 1:82-5 dan juga Daud Mohd Salleh, *Nabi Muhammad S.A.W: Keluarga & Sunnah* (Kuala Lumpur: Utusan Publications & Distributors Sdn. Bhd., 2005), 58.

²⁷ Ahmad Farīd al-Mazīdī, *As-Sīrah an-Nabawīyyah Liibni Ishāq* (Beirut: Dār al-Kutub al-'Ilmiyah, 2006), 128.

²⁸ 'Abd al-Ḥamīd Jawdah al-Saḥḥar, *Al-Sīrah al-Nabawīyyah: Muḥammad Rasūl Allāh Walladhīna Ma'ahu (Khadījah Bint Khuwaylid)* (Meşir: Maktabah Mişr, 1965), 30.

²⁹ Muṣṭafā as-Saqā, Ibrāhīm al-Abyārī dan 'Abd al-Ḥafīz Shalabī, *Turāih al-Islām: As-Sīrah an-Nabawīyyah Li Ibn Hishām* (Beirut: Dār Ihya al-Tūrath, 1995), 188. Lihat juga dalam Al-Muhaddith Sayid Muhammad Ibn Alawi al-Maliki al-Hasani, *Manaqib Sayyidah Khadijah Al Kubra*, terj. Muhammad Fuad (Negeri Sembilan, Malaysia: Sofa Production, 2007), 9. Sila rujuk Abū Muḥammad 'Abd al-Mālik Bin Hishām al-Mu'āfirī, *Al-Sīrah al-Nabawīyyah Liibni Hishām* (Beirut: Dār al-Jīl, 1975), 171.

³⁰ H.M.H. al-Hamid al-Husaini, *Membangun Peradaban: Sejarah Muhammad S.A.W Sejak Sebelum Diutus Menjadi Nabi* (Bandung, Indonesia: Pustaka Hidayah, 2000), 316.

³¹ Sayid A. A Razwy, *Khadija-tul-Kubra (The Wife of the Prophet Muhammed): A Short Story of Her Life* (New York: Tahrike Tahsile Qur'an, Inc., 1990), 66-9.

Justeru, usahawan wanita bukan sahaja diseru untuk mengambil iktibar daripada kejayaan Khadijah dalam bidang keusahawanan, bahkan juga dalam aspek-aspek yang lain.

Selain aspek keusahawanan, keperibadian Khadijah yang mulia juga wajar dicontohi. Beliau bukan sahaja menjadi isteri yang berbakti kepada suaminya iaitu Nabi Muhammad, bahkan sanggup mengorbankan harta dan kepentingannya untuk penyebaran dan perkembangan agama Islam. Selain itu, matlamat yang dipegang oleh Khadijah untuk berjaya di dunia dan akhirat juga harus diteladani oleh usahawan masa kini.

1.2 Pernyataan Masalah Kajian

Meskipun kejayaan usahawan dapat diukur dengan penanda aras yang pelbagai, petunjuk prestasi kewangan dan bukan kewangan adalah paling banyak digunakan disebabkan sifatnya yang mudah diukur dan dinilai. Namun begitu, kebanyakan kajian sedia ada hanya menumpukan satu aspek prestasi sahaja iaitu sama ada kewangan³² atau bukan kewangan³³ bagi mengukur kejayaan usahawan. Pelbagai sebab dikesan mendorong kepada berlakunya fenomena sedemikian seperti kesukaran mendapatkan maklumat prestasi kewangan daripada responden, maklumat prestasi kewangan yang diberikan tidak tepat, penilaian yang tidak telus dan meragukan terhadap prestasi bukan kewangan dan sebagainya.³⁴

Walaupun timbul pelbagai perbahasan dan pertikaian di antara para penyelidik dalam menentukan petunjuk prestasi yang terbaik, kedua-dua petunjuk (kewangan dan

³² S. Roper, "Entrepreneurial Characteristics, Strategic Choice and Small Business Performance," *Small Business Economics* 11, no. 1 (1998), 1-24. Lihat dalam S. Haber. dan A. Reichel "Identifying Performance Measures of Small Ventures – The Case of Tourism Industry," *Journal of Small Business Management* 43, no. 3 (2005), 257-83. Sila rujuk J. T. Zinger, R. LeBrasseur, dan L. R. Zanibbi, "Factors Influencing Early Stage Performance in Canadian Microenterprises," *Journal of Developmental Entrepreneurship* 6, no. 2 (2001), 129-50 dan B. J. Orser, S. Hogarth-Scott dan A. Riding, "Performance, Firm Size and Management Problem Solving," *Journal of Small Business Management* 38, no. 4 (2000), 42-58.

³³ R. Boohene dan F. O. Boachie-Mensah, "Co-Alignment Between Personal Values, Business Strategies and Firm Performance of Women-Owned Firms in Ghana," *Journal of Business and Enterprise Development* 1, no. 1 (2009), 84-101. Rujuk juga D. Gadenne, "Critical Success Factors for Small Business: An Inter-Industry Comparison," *International Small Business Journal* 17, no. 1 (1998), 36-57 dan B. Kotey dan G.G. Meredith, "Relationships among Owner/Manager Personal Values, Business Strategies, and Enterprise Performance," *Journal of Small Business Management* 35, no. 2 (1997), 37-64.

³⁴ S. Birley, dan P. Westhead, "Growth and Performance Contrasts Between Types of Small Firms," *Strategic Management Journal* 11, no. 7 (1990), 535-57.

bukan kewangan) merupakan penanda aras yang penting bagi mengukur kejayaan usahawan.³⁵ Kedua-duanya dianggap penting kerana saling berhubung dan berkait di antara satu sama lain. Persoalannya, adakah wujud perhubungan di antara dua petunjuk prestasi (kewangan dan bukan kewangan) tersebut terutamanya dalam kes usahawan kredit mikro di AIM? Sekiranya wujud, sejauh manakah perkaitan di antara keduanya?

Selanjutnya, terdapat banyak kajian yang dilakukan mengenai pembiayaan kredit mikro sejajar dengan perkembangan dan pencapaian yang dicapai. Skop kajian-kajian tersebut merangkumi aspek yang pelbagai sama ada berkenaan dengan program pembiayaan yang dijalankan, usahawan yang terlibat, pengendali pembiayaan kredit mikro dan sebagainya. Meskipun begitu, kajian mengenai faktor-faktor yang mempengaruhi prestasi usahawan wanita kredit mikro yang berjaya khususnya yang beragama Islam jarang dilaksanakan terutamanya di Malaysia. Sekiranya ada, perbincangan mengenainya adalah terhad dan tidak menyeluruh. Kadangkala, hanya faktor dalaman sahaja yang diambil kira sebagai faktor penyumbang kepada kejayaan usahawan manakala faktor luaran seperti fungsi kerajaan diabaikan dan begitu juga sebaliknya.

Selain daripada itu, pembinaan kerangka teori kajian yang biasa digunakan oleh kebanyakan kajian berpunca dari sumber yang pelbagai. Ada sebahagiannya yang membentuk kerangka tersebut berdasarkan teori-teori sedia ada seperti teori modal insan, dapatan kajian lepas dan lain-lain sumber. Meskipun bilangannya adalah sedikit, terdapat juga kerangka kajian yang dibina berdasarkan faktor kejayaan usahawan-usahawan pada masa kini dan kemudiannya diuji kepada responden kajian.³⁶

³⁵ A. Acar, "The Impact of Key Internal Factors on Firm Performance: An Empirical Study of Small Turkish Firms," *Journal of Small Business Management* 31, no. 4 (1993), 86-92.

³⁶ Norlela Zubir, *50 Kisah Usahawan Wanita Malaysia* (Kuala Lumpur: PTS Professional Publishing Sdn. Bhd, 2008), 24.